

Licht en donker in A.D. 2016

Het jaar spoedt zich ten einde. Het was een rembrandtesk jaar vol licht en donker.

In Syrië woedde de pure duisternis. Ik zag in een documentaire onvoorstelbaar hallucinante beelden van eindeloze kapotgeschoten straten. Maar ineens kwamen er beelden van een katholiek kerkje waar een meisje was die sprak over de priester die hier midden in de misère bij de mensen gebleven is tot hij vermoord werd. Haar stralende blik toen ze sprak over deze priester was een vonk van licht in dit oord der duisternis.

De machthebbers in Rusland en Turkije – Poetin en Erdogan – hebben de afgelopen tijd een monsterverbond van de macht gesloten. Deze potentaten lijken geen enkel geheugen te hebben voor hun eigen duisternis. Omdat ze elkaar nu nodig hebben vergeten ze gemakshalve dat een jaar geleden Turkije nog een Russisch vliegtuig uit de lucht schoot. De door Turkije uitgevoerde Armeense genocide waarbij anderhalf miljoen mensen omkwamen wordt door Turkije al even gemakkelijk vergeten. En ons eigen laffe landje was zeer laag vertegenwoordigd op de 101-jarige herdenking van de Armeense genocide op 24 april, omdat we vreesden voor de economische en politiek nadelige gevolgen hiervan voor de Turks-Nederlandse betrekkingen. Maar ik hoorde die dag ook een Armeense klaagzang die ik ooit tijdens een dienst in een Armeense kerk hoorde en waarin dit lijden van de Armeense Kerk werd bezongen. De woorden bezongen het donkere lijden maar de melodie droeg een hemels licht naar binnen.

In Egypte werden bij een bomaanslag op 11 december zeker 25 Kopten vermoord in de Koptische kathedraal waar ik zelf ooit in 1985 was toen ik studie deed naar de Koptische Kerk. De Kopten zijn radeloos en vrezen de donkerste duisternis voor de toekomst van hun Kerk. Maar ze herdenken ook dit jaar weer hoe het licht van Christus heeft geschinen in hun geliefde land, toen Jozef en Maria het Kindeke namen en vanwege de kindermoordenaar Herodes vluchtten naar Egypte waar ze bleven tot de dood van deze gruwelijke tiran.

In Frankrijk werden tijdens de nationale feestdag van 14 juli in Nice talloze mensen gedood door een radicaal Islamitische vrachtwagenbestuurder. Op 26 juli werd in de Franse stad Saint-Étienne du Rouvray een oude priester die daar in een rooms-katholiek kerkje de mis celebreerde de keel afgesneden door een aantal IS-aanhangers. En nog zeer verse wonden zijn op 19 december geslagen toen op een kerstmarkt in Berlijn een vrachtwagenchauffeur zijn dodelijke slachtoffers maakte. Maar ik zag ook de aangrijpende film *Des hommes et Des dieux* over een groep monniken in Algerije die ondanks de terreur van de radicale islam daar bleven omdat ze de roeping gevoelden om daar een licht te zijn voor de mensen.

In ons eigen land waren de dingen zoals altijd wat kleiner, maar ook daar was er het *clair et obscur*. Tijdens een bezoek van de Israëliische premier Netanjahoe aan ons land weigerden de kamerleden van de nieuwe partij Denk hem een hand te geven. Her en der worden hier Joodse gebouwen scherper bewaakt dan voorheen. Het antisemitisme wordt in ons eigen land steeds grimmiger: wanneer krijgen we hier een aanslag? Maar we waren met ons gezin van de zomer in Westerbork en temidden van de duisternis was daar ook iets van Gods licht in de gestalte van Etty Hillesum en zovele anderen.

De huidige tijdgeest waarin ouderen en jongeren ademen werd platter en platter. Nooit eerder kreeg ik op een tekst zoveel reactie als op mijn vorige column (23 XI) waarin ik iets van mijn zorgen over onze permissieve cultuur verwoordde. Blijkbaar leeft deze zorg bij velen. Maar toen Bart Jan Spruyt en ik op 29 november op de Driestar een debatavond hielden over de tijdgeest, werden we ook getroffen door het verlangen van vele jongeren naar diepte en waarachtigheid en gloorde er hoop dat het licht ook door hen zal worden voortgedragen.

Op 11 november was ik in Sliedrecht in de Maranathakerk. Ds. J. Riemersma presenteerde daar zijn boek *Een glimp van de hemel. Het geheim van Rembrandts geloof*. Rembrandt is de meester van

donker en licht. Tijdens deze avond zag ik scherper dan voorheen hoe in Rembrandts schilderijen het donker ook letterlijk de duisternis vertegenwoordigt. Maar Riemersma eindigde met Rembrandts laatste schilderij, 'Simeon in de tempel'. Het licht van Christus overstraalt het gelaat van de oude Simeon, die niet anders kan dan stamelen: 'Nu laat Gij Heere, Uw dienstknecht heengaan in vrede, want mijn ogen hebben Uwe zaligheid gezien'. Het is dit licht dat alle duisternis zal overwinnen én alreeds overwonnen heeft.